Regionaal Waterprogramma Gelderland

provincie Gelderland

Inhoud

Regionaal Waterprogramma Gelderland 1

Inleiding 5
Hoofdstuk 1 Water en ondergrond 7
1.1 Water en ondergrond 7
1.2 Drinkwater 8
1.3 Grondwaterbeschermingszones 8
1.4 Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding 10
1.5 Bescherming overige winningen 10
1.6 Grondwaterbeheer 11

Hoofdstuk 2 Waterveiligheid en -overlast 13
2.1 Waterveiligheid 13
2.3 Primaire keringen 15
2.4 Regionale keringen 15
2.5 Wateroverlast 16

Hoofdstuk 3 Water en natuur 19
3.1 Natte landnatuur 19
3.2 Beschermingszones natte landnatuur 20
3.5 Water als verbinder 21

Hoofdstuk 4 Water en kwaliteit 23
4.1 Kaderrichtlijn Water 23
4.1.1 Oppervlaktewater 23
4.1.2 Grondwater 23
4.1.3 Beschermde gebieden 24
4.2 HEN- en SED-wateren 24

Hoofdstuk 5 Water en gebruik 27
5.1 Water voor beroepsscheepvaart 27
5.2 Grondgebonden land- en tuinbouw 27
5.3 Stedelijk waterbeheer 28
5.4 Zwemwateren 28

Bijlagen: 29

Hoofdstuk 1 29
Hoofdstuk 2 29
Hoofdstuk 3 29
Hoofdstuk 4 29

Inleiding

Onze provincie is vanuit diverse invalshoeken betrokken bij het thema water: vanuit de provinciale rol op het gebied van water en ondergrond, drinkwater, waterveiligheid en wateroverlast, natuur, waterkwaliteit en diverse gebruiksfuncties. In dit plan wordt dat nader uitgewerkt.

De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland, is in de geest van de nieuwe Omgevingswet ingevuld. In het verlengde daarvan wordt deze visie op hoofdlijnen aangevuld met een detaillering van het beleid in dit waterprogramma. De visie en het waterprogramma vormen samen 'het beleid'. Met de naamgeving van onderliggend plan wordt voorgesorteerd op de nieuwe Omgevingswet: waterprogramma (in plaats van waterplan).

Het hebben van een regionaal waterplan is een verplichting op grond van artikel 4.4 van de Waterwet. Met dit waterprogramma wordt hier aan voldaan. Tot voor kort maakte de inhoud ervan deel uit van de Omgevingsvisie Gelderland. Deze omgevingsvisie had tevens de status van regionaal waterplan conform de Waterwet.

De ambitie is de komende jaren toe te werken naar een programma, dat vanuit raakvlakken in het provinciale beleid, bijvoorbeeld vanuit urgenties op gebiedsniveau, is ingevuld. Naar analogie van wat gezegd wordt in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland: het gaat om het vinden van synergie, samenhang en uitruilmogelijkheden, om Gelderland ook in de toekomst gaaf te houden.
Raakvlakken worden in elk geval voorzien tussen water en de beleidsterreinen van bodembeheer, natuur-/soortenbescherming, Natura 2000, klimaatadaptatie en met de programma's van gebiedsontwikkeling. Waar en hoe, wordt de komende jaren onderzocht, met de ambitie dit concreet te maken in programma('s) onder de nieuwe Omgevingswet. Zo staat Gelderland gesteld voor de toekomst.

Dit waterprogramma is daarvoor een begin. Het bevat geen nieuw beleid, maar is een voortzetting van het bestaande waterbeleid.

De verwachting is dat de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2021 van kracht is. Deze wet geeft Gedeputeerde Staten de bevoegdheid een waterprogramma vast te stellen en, indien nodig, aan te passen. Als het waterprogramma voor die tijd, dus onder het huidige regime van de Waterwet, actualisatie behoeft, zijn Provinciale Staten bevoegd.

Hoofdstuk 1
Water en ondergrond

1.1 Water en ondergrond

De bodem vervult belangrijke functies voor mens, plant en dier. Er wordt steeds meer gebruik van de ondergrond, bijvoorbeeld voor ondergronds bouwen en de winning van duurzame energie. Bovengrondse en ondergrondse activiteiten hebben invloed op elkaar en zijn afhankelijk van elkaar. Daarom kijkt de provincie niet alleen naar de oppervlakte, maar ook naar de ondergrond.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie streeft naar een duurzaam gebruik van de ondergrond. Zij zoekt naar een balans tussen het benutten van de kansen die de ondergrond biedt en het behoud van de waarde ervan voor toekomstige generaties. Doel is te komen tot een integrale, efficiënte en duurzame benutting van de ondergrond, zonder onomkeerbare gevolgen. Dit betekent dat de provincie afweegt wat op een bepaalde plek onder- of bovengronds wel, of niet mag.

Aanpak
Bij het maken van ruimtelijke keuzes is het nodig de (on)mogelijkheden van het water- en bodemsysteem vroeg in de gebiedsgerichte planvorming te betrekken. De provincie kiest eerst voor een ruimtelijke oplossing en pas in tweede instantie voor een technische oplossing.

Nieuwe en voorziene ontwikkelingen
In geval van nieuwe ontwikkelingen wil de provincie dat de functies zo goed mogelijk zijn afgestemd op de 'natuurlijke alliantie' tussen water, bodem en groen. Dat stelt de maakbaarheid van het water- en bodemsysteem minder op de proef. In een gebiedsgerichte benadering kunnen functiecombinaties vroeg in beeld komen en kunnen vergelijkbare problemen uit verschillende sectoren in één keer worden opgelost. Bij ontwikkelingen, die nu al zijn te voorzien, kan de provincie dit doen door het ruimtebeslag ervan driedimensionaal in kaart te brengen en te confronteren met andere gewenste functies. Op plaatsen waar het water- en bodemsysteem om een functieverandering vraagt kan dan gericht actie worden ondernomen.

Klimaatverandering
De provincie ziet een aantal veranderingen aankomen door klimaatverandering, zoals toenemende weersextremen. Op de klimaatkwetsbaarhedenkaart in bijlage 1 zijn de effecten van de klimaatverandering indicatief aangegeven.

Kaderrichtlijn Water
In het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn in 2009 doelen voor het oppervlaktewater en maatregelen voor het grondwater vastgesteld door de provincie. Conform de Kaderrichtlijn Water vindt iedere zes jaar actualisatie plaats aan de hand van landelijke afspraken en de resultaten van de voorgaande periode. Zie ook in hoofdstuk 4.

Aanpassingen in regionaal watersysteem
Provincie en waterschappen hebben afspraken gemaakt over de wijze waarop aanpassingen in regionale watersystemen worden bepaald. Daarbij is afgesproken dat de waterschappen in hun beheerplannen opnemen bij projectplannen en peilbesluiten gebruik te maken van de Gewenst Grond- en Oppervlaktewater regime (GGOR)-systematiek (proces en methodiek). Bovendien is voor GGOR een nieuwe naam gekozen: Water op Maat.

Daarbij kunnen we onderscheiden:
- de Water op Maat methodiek: gebruik van bijvoorbeeld Waternood, analyse van functies, plek, eisen en technische onderbouwing, om gewenste en optimale peilen te bepalen
- het Water op Maat proces: rekening houden met verschillende belangen, betrekken van partijen, werken met scenario's
- de Water op Maat producten: GGOR besluit, projectbesluit, peilbesluit, toetsingskader voor vergunningen en handhaving.

1.2 Drinkwater

De provincie wil Gelderland voor de lange termijn en op een verantwoorde manier van drinkwater voorzien. Gelderland kiest voor grondwater als voornaamste bron voor het drinkwater, want:
- grondwater is goed beschermd door de bovenliggende bodemlagen en planologisch goed te beschermen
- de mate van kwetsbaarheid is opgenomen op pagina 2 van bijlage 2: beschermingsgebieden grondwater. Het grondwater heeft weinig zuivering nodig voor drinkwater. De Europese Kaderrichtlijn Water (artikel 7) stelt dat de zuiveringsinspanning voor de productie van drinkwater verminderd moet worden
- het energieverbruik van de zuivering is niet groot en leidt tot lage CO_2 uitstoot en afval
- drinkwaterwinning uit oppervlaktewater kan in de knel komen door klimaatverandering. Bij grondwater als bron voor drinkwater speelt dit effect niet.

Provinciale ambitie en rol
Nu en in de toekomst moet grondwater voor drinkwater beschikbaar blijven. Het moet op eenvoudige wijze gebruikt kunnen worden voor de bereiding van drinkwater, dus zonder ingrijpende en kostbare zuivering. Bovendien moeten de effecten van de grondwaterwinning op andere functies minimaal en maatschappelijk aanvaardbaar zijn.

De ambitie van de provincie is haar zorgplicht voor de duurzame veiligstelling van de openbare drink–watervoorziening vanuit de Drinkwaterwet (artikel 2) in te vullen. Deze veiligstelling geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang.

Aanpak
Kaders
De provincie vervult haar zorgplicht vanuit de Drinkwaterwet door in deze omgevingsvisie en de omgevings–verordening kaders te stellen. Deze kaders moeten de kwaliteit en de kwantiteit garanderen van het grond- en oppervlaktewater, dat wordt gebruikt voor de openbare drinkwatervoorziening. Daarnaast houdt de provincie, bij haar besluiten over water, milieu en ruimtelijke ordening, rekening met de openbare drinkwatervoorziening.
Het drinkwaterbedrijf is verantwoordelijk voor het tot stand brengen en in stand houden van een duurzame en doelmatige drinkwatervoorziening (artikel 7 van de Drinkwaterwet).

Afspraken met Vitens
Vanwege de wettelijk gedeelde verantwoordelijkheid voor het borgen van de toekomstige drinkwatervoorziening maakt de provincie afspraken met het drinkwaterbedrijf Vitens. Zo zijn in de Overeenkomst Duurzame Drinkwatervoorziening Gelderland (ODDG) 2008-2015 en in de overeenkomst Robuuste Drinkwatervoorziening Gelderland (RDG) 2016-2021 afspraken gemaakt. Deze betreffen het aanpassen van het vergunde onttrekkingsvolume door het sluiten van winningen en het uitvoeren van anti-verdrogingsmaatregelen en bodemsaneringen.

Convenant
De provincie heeft samen met de provincies Fryslân, Drenthe, Overijssel, Flevoland, Utrecht en Noord Holland en Vitens het convenant ‘Verkenning Interprovinciale Drinkwaterleveringen” ondertekend.
In het convenant is afgesproken via verkennende onderzoeken de noodzaak en mogelijkheden van interprovinciale drinkwaterleveringen in beeld te brengen. Het uiteindelijke doel is tot een optimale duurzame drinkwatervoorziening te komen.

1.3 Grondwaterbeschermingszones

De provincie streeft ernaar het grondwater als bron voor de drinkwatervoorziening te beschermen.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie wil de beschikbaarheid van de grondstof voor de openbare drinkwatervoorziening veiligstellen en houdt daar bij haar besluiten rekening mee.
De provincie is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de drinkwaterbronnen voor de openbare drinkwatervoorziening. Door de vaststelling van de omgevingsverordening met daarin de regelgeving die voor de grondwaterbeschermingszones van toepassing is, geeft de provincie hier invulling aan.

Aanpak
De provincie onderscheidt vijf beschermingszones voor grondwater:
- Waterwingebieden
- Grondwaterbeschermingsgebieden
- Koude-warmteopslagvrije zones
- Boringsvrije zones
- Intrekgebieden.

Deze zijn aangegeven op de Themakaart Waterbeleid van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland.

Voor een effectieve en duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening maakt de provincie gebruik van drie, elkaar versterkende sporen:

Spoor 1: de ruimtelijke ordening
Spoor 1 is alleen van toepassing op waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden. Het grondwater–beschermingsbeleid blijft gericht op het weren van alle risicovolle functies uit de waterwingebieden (éénjaarszones). Het belang van de drinkwaterwinning is hier zo evident dat het projecteren van andere nieuwe bestemmingen niet mogelijk is. Het provinciale ruimtelijke beschermingsbeleid in de omgevingsvisie en de omgevingsverordening gaat uit van: geen toename risico's en streven naar vermindering daarvan.

Spoor 2: regelgeving
Naast planologische bescherming krijgen drinkwaterwinningen ook milieuhygiënische bescherming via de omgevingsverordening. In deze verordening legt de provincie instructieregels vast voor vergunningplichtige inrichtingen en algemeen geldende regels voor niet-vergunningplichtige inrichtingen. Daarnaast bevat de verordening voorschriften voor activiteiten buiten inrichtingen.

Spoor 3: Maatregelen op grond van de Kaderrichtlijn Water
De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) omvat de volgende doelstelling voor grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie:

de kwaliteit van het onttrokken water mag niet achteruit gaan, zodat geen toename van de zuiveringsinspanning nodig is, en moet op termijn verbeteren (KRW art. 7, lid 3).

Om de KRW-doelen te realiseren heeft de provincie, in samenwerking met het drinkwaterwaterbedrijf Vitens, de Gelderse waterschappen en de gemeenten, gebiedsdossiers opgesteld. De risico's zijn in beeld gebracht die veroorzaakt worden door diffuse bronnen. Daarnaast zijn in de gebiedsdossiers risicobeheers–maatregelen geformuleerd. De belangrijkste maatregelen worden in de periode 2016-2021 uitgevoerd.
In bijlage 3 KRW maatregelen grondwater is een overzicht opgenomen van alle maatregelen.
In de RDG zijn afspraken gemaakt tussen de provincie en Vitens over waar deze maatregelen nodig zijn en wie deze gaat uitvoeren: provincie, Vitens of gezamenlijk.

In het kader van de Kaderrichtlijn Water is de provincie verantwoordelijk voor de bepaling van de toestand en de trend van grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Om de ontwikkelingen in de tijd te volgen meet de provincie op diverse locaties de grondwaterkwaliteit en/of –waterstanden. In bijlage 4 KRW meetpunten voor grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit zijn deze locaties aangegeven.

De provincie voerde een verkennend onderzoek uit naar de kans op het voorkomen van resten van medicijnen in grond- en oppervlaktewater. Samen met de partners in het waterveld wordt nader onderzoek uitgevoerd om meer inzicht in de situatie te krijgen. Dit kan leiden tot vervolgactiviteiten. Vanuit Europa wordt gekeken welke (nieuwe) stoffen betrokken moeten worden in de beoordeling van de toestand van het grondwater.

Voor intrekgebieden geldt spoor 3 niet. De provincie verbiedt winning van fossiele energie (aardgas, aardolie, schaliegas of steenkoolgas) in de intrekgebieden.

1.4 Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding

De provincie wil de inzet van oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding blijvend mogelijk maken.
In Gelderland wordt oppervlaktewater ingezet voor de openbare drinkwatervoorziening. Dit gebeurt door infiltratie. Zo worden ook de nadelige effecten op de natte natuur, als gevolg van de onttrekking van grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening, gecompenseerd.

Ambitie en rol van de provincie
De ambitie van de provincie is voldoende kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater van de (regionale) wateren van waaruit oppervlaktewater wordt gebruikt ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

Aanpak
Themakaart Waterbeleid
De functie 'oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding' geldt voor die regionale wateren van waaruit oppervlaktewater (indirect) wordt ingezet voor de drinkwaterproductie:

- de wateren in het stroomgebied van een klein deel van het eerste pand van het Apeldoorns Kanaal: ten behoeve van pompstation Schalterberg
- de watergangen in het stroomgebied van de Grift tot Epe: ten behoeve van pompstation Epe.

Zie hiervoor de Themakaart Waterbeleid van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland, Bescherming oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding.

De inrichting en het beheer van het watersysteem is hier gericht op:
- de realisatie van de streefwaarden uit het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW) 2009, art. 12, als aanvulling op de normenset conform het Infiltratiebesluit (indien sprake is van infiltratieterugwinning);
- realisatie van voldoende en constante toevoer van oppervlaktewater.

De beschermingszone oppervlaktewaterwinning voor drinkwaterbereiding voor het innamepunt Brakel in de Afgedamde Maas is aangegeven op de kaart in bijlage 5: bescherming oppervlaktewater voor drinkwater.
De provincie vraagt gemeenten, waarin de beschermingszone is gelegen, bij nieuwe ontwikkelingen aandacht te hebben voor grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Voor de afweging bij een ruimtelijk plan is het van belang, dat met het waterwinbelang in voldoende mate rekening wordt gehouden.
Bij de invulling van de reconstructie glastuinbouw in het provinciale inpassingsplan Bommelerwaard wordt terdege rekening gehouden met de eventuele invloed vanuit de Bommelerwaard op de waterkwaliteit.

Aanpassing en optimalisering calamiteitenplannen en handhaving
Daarnaast zet de provincie voor deze wateren in op aanpassing en optimalisering van de calamiteitenplannen van de betrokken organisaties en op optimalisering van de handhavingsacties van de overheden.

1.5 Bescherming overige winningen

Onder 'overige winningen' vallen industriële winningen en winningen bij recreatiebedrijven.
De industriële winningen staan onder toezicht van de Voedsel- en Warenautoriteit of de Inspectie Leefomgeving en Transport.
Op grond van de KRW artikel 7 gelden voor industriële winningen voor menselijke consumptie en voor eigen drinkwaterwinningen dezelfde doelstellingen, als voor winningen voor de openbare drinkwatervoorziening, Het betreft industrieën, waar water aan levensmiddelen wordt toegevoegd, en industrieën die het onttrokken water ook als drinkwater gebruiken. Dat betekent dat ook voor deze waterwinningen maatregelen nodig kunnen zijn. Als ondergrens voor eventuele maatregelen hanteert de KRW winningen met een levering van meer dan 10 m3 per dag, of die meer dan vijftig personen bedienen.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie heeft, in samenwerking met het bedrijfsleven, voor overige winningen die al een vergunning hebben, een feitendossier aangelegd. Hierin zijn kwaliteitsaspecten en, eventuele op maat toegesneden, maatregelen opgenomen. Bij de aanvraag van nieuwe vergunningen voor (indrustriële) winningen voor menselijke consumptie zal een dergelijk feitendossier voor de aanvrager verplicht worden gesteld.
De provincie gaat de bescherming van overige winningen, die voldoen aan de definitie water voor

menselijke consumptie, niet reguleren via de omgevingsverordening door het instellen van grondwater–beschermingsgebieden. De winningen zijn daarvoor te verschillend van aard en omvang en ze dienen ook geen openbaar belang.

Aanpak
Industriële winningen voor menselijke consumptie worden nader gereguleerd door middel van vergunningverlening. Voor een goede beoordeling van deze winningen is de informatie uit een feitendossier noodzakelijk.

Bij de winningen bij recreatiebedrijven wordt grondwater in eigen beheer opgepompt en, eventueel na behandeling, als drinkwater ter beschikking gesteld aan derden. Deze winningen staan onder direct toezicht van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).
De eigenaren moeten een voorgeschreven meetprogramma uitvoeren, en normafwijkingen aan de Inspectie melden. De Inspectie kan vervolgens maatregelen afdwingen of de winning sluiten. Verder wordt aangetekend dat het waterleidingbedrijf op verzoek van de perceeleigenaar verplicht is om aansluiting op het openbare net te realiseren.
De provincie zal in samenwerking met het bedrijfsleven voor deze winningen feitendossiers aanleggen, waarin kwaliteitsaspecten en eventuele op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen.

1.6 Grondwaterbeheer

De provincie zet het bestaande grondwaterbeleid grotendeels voort. Vanwege de steeds grotere claim op de ondergrond en de groei van het aantal bodemenergiesystemen krijgen deze systemen extra aandacht.

Ambitie en rol van de provincie
Grondwater is onderdeel van het duurzaam en veerkrachtig bodem- en watersysteem. De ambitie van de provincie is om dit systeem blijvend in stand te houden. De provincie is bevoegd gezag voor:
- onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening
- onttrekkingen voor open bodemenergiesystemen
- industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 m3 per jaar.

Alleen voor deze categorieën is het operationeel beheer beschreven. Voor de overige categorieën is het waterschap bevoegd gezag en stelt het daarvoor het operationeel beheer vast.

De provincie wil dat grondwatersystemen voldoende functioneren voor grondwaterafhankelijke natuur en de openbare drinkwatervoorziening. Bij de verdeling van het grondwater geeft de provincie deze twee belangen daarom prioriteit.

Aanpak
Strategisch grondwater beheer
De provincie wil dat grondwater effectief en efficiënt wordt ingezet. Hierbij moet schade aan andere belangen zo veel mogelijk voorkomen worden.

Strategische kaders
De provincie neemt voor alle onttrekkingen strategische kaders op, zodat afwegingen over grondwateronttrekkingen gericht zijn op het in stand houden van het veerkrachtige systeem. De kaders hebben betrekking op:
- efficiënt en effectief gebruik van grondwater
- het voorkomen van schade aan andere belangen
- waterhuishoudkundige functies zijn leidend, ook rekening houden met het GGOR; de werkwijze om het grond- en oppervlaktewaterregiem te bepalen heet 'Water op Maat'. Zie ook: bijlage 10 Waterwijzer deel A.

Daarnaast zijn er specifieke aanvullingen voor onttrekkingen voor drinkwaterwinning en industriële winningen.
De provincie zet in op duurzame energiewinning, onder andere uit de ondergrond. Dit maakt dat ook *specifieke kaders voor bodemenergiesystemen* zijn opgesteld. Deze hebben betrekking op:
- inzet van grondwater voor hoogwaardig gebruik
- aanvullend beleid in optimaliseringsgebieden
- geen bodemenergiesystemen binnen de 25-jaarverblijftijd van drinkwaterwinningen
- geen doorlevering van grondwater
- onttrekkingen door industrie en recreatiebedrijven voor menselijke consumptie.

Monitoring en belasting
Via de grondwaterheffing heft de provincie belasting over het onttrokken grondwater. De provincie monitort de regionale situatie van grondwater en de veranderingen daarin.

Operationeel grondwaterbeheer
Operationele kaders
Een onttrekking of retournering beïnvloedt de grondwaterstand of de stijghoogte in een dieper watervoerend pakket. De afweging bij vergunningverlening is of deze verlaging (of bij retournering: verhoging) acceptabel is. De beoordeling vergunningverlening Waterwet is per geval en per locatie verschillend. De provincie wil de vergunningen voor grondwateronttrekking, waarvoor zij bevoegd gezag is, op een eenduidige en transparante manier afwegen. Door het stellen van operationele kaders wordt dit gerealiseerd.
De kaders hebben onder andere betrekking op:
- cumulatieve effecten
- efficiënt en effectief gebruik van grondwater
- effecten op natuurwaarden, bebouwing en infrastructuur, oppervlaktewater, archeologie, bodem- en grondwaterkwaliteit, landbouw en overige onttrekkingen
- specifieke aandachtspunten voor bodemenergiesystemen
- toezicht en handhaving
- stopzetten onttrekking
- risico's voor de grondwaterkwaliteit rondom onttrekkingen voor de menselijke consumptie (industrie en recreatiebedrijven).

In een vroeg stadium betrokken
Bij alle grondwateronttrekkingen moeten negatieve effecten op andere belangen zo veel mogelijk worden voorkomen. Door in een vroeg stadium betrokken te zijn bij het opstellen van gemeentelijke masterplannen wil de provincie sturen op het zo veel mogelijk benutten van het potentieel aan bodemenergie met zo min mogelijk effecten op andere belangen.

Hoofdstuk 2 Waterveiligheid en -overlast

2.1 Waterveiligheid

De provincie gaat uit van een langjarige en duurzame aanpak om Gelderland blijvend te beschermen tegen overstromingen vanuit de (grote) rivieren en de Veluwerandmeren conform de Deltabeslissingen 2015. Preventie is de primaire pijler van het beleid.

Provinciale ambitie en rol
De provincie werkt samen met haar partners aan de waterveiligheid. Dit doet de provincie vanuit haar rol:
- als partner in (inter)nationale overleggen
- als gebiedsregisseur
- als toezichthouder op de regionale en grensoverschrijdende rampenbestrijdingsorganisatie
- vanuit de verantwoordelijkheid voor onder andere ruimtelijke ordening, ruimtelijke kwaliteit en het water-, natuur- en milieubeleid.

De opgaven die de provincie en haar partners zien zijn:
- blijvende bescherming tegen overstromingen vanuit de (grote) rivieren en de Randmeerkust
- waar dat vanuit het oogpunt van waterveiligheid mogelijk is: ontwikkelen en versterken van karakteristieke riviernatuur in Natura 2000-gebieden
- versterken van de kwaliteiten voor de (vrijetijds-)economie van het rivierenlandschap en de Randmeerkust.

De provincie heeft de rol van gebiedsregisseur en stuurt voor de lange termijn het samenspel tussen dijkverbetering en rivierverruiming. Bovendien opereert de provincie als verbinder van partijen en initiatieven.

Waterveiligheid wordt benaderd in termen van meerlaagsveiligheid: waarbij laag 1, preventie, de belangrijkste laag blijft. De provincie draagt daarbij vooral zorg voor verbinding met de ruimtelijke ordening in de drie lagen.

Aanpak
De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor waterveiligheid:
- waterveiligheid gaat voor de provincie bij voorkeur samen op met Natura 2000 en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit
- voor het realiseren van de waterveiligheidsopgave fungeren de voorkeursstrategieën als gezamenlijk kompas, een samenspel van dijkverbeteringen en rivierverruimingen
- de te nemen maatregelen worden in gebiedsprocessen en samenspraak met partners uitgewerkt
- gezien de tijdshorizon van de klimaatopgave, het jaar 2050, neemt de provincie nu geen ruimtelijk besluit over de maatregelen uit de voorkeursstrategieën. Het waterprogramma is dus niet kaderstellend, voor wat betreft deze maatregelen.

In de internationale overleggen ligt de focus op de samenwerking met Duitsland. De provincie deelt twee grensoverschrijdende dijkringen met Nordrhein-Westfalen. Beleid en ingrepen ten behoeve van waterveiligheid in Duitsland hebben invloed op de waterafvoer van de Rijn.

Korte termijn – op orde krijgen keringen
De waterveiligheidsopgave, die ontstaat als dijken volgens de huidige normen of de nieuwe normspecificaties niet voldoen, wordt met dijkverbetering ingevuld. Op de korte termijn is het belangrijkste doel het op orde krijgen van de primaire en regionale keringen.

De klimaatopgave wordt bij voorkeur met rivierverruiming gerealiseerd, in samenhang met dijkversterking en/of dijkverhoging. Zo kan ruimtelijke kwaliteit worden toegevoegd en kunnen andere beleidsdoelen of ambities voor gebruiksfuncties worden meegekoppeld. Conform het principe van adaptief deltamanagement is de uitvoering afhankelijk van klimatologische en sociaal-/economische ontwikkelingen.

Lange termijn - samenspel dijkverbetering en rivierverruiming
Voor de waterveiligheid op de lange termijn gaat de provincie uit van het samenspel tussen dijkverbetering en rivierverruiming, conform de voorkeursstrategieën Waal en Merwedes, Nederrijn/Lek en IJssel. Zodanig dat voor de ruimtelijke maatregelen een voorkeursalternatief (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voorkeursbeslissing) wordt vastgesteld, waarvoor draagvlak bij partners en financiering geborgd is. De provincie wil de ruimtelijke verankering van de rivierverruimende maatregelen in co-creatie vormgeven, op basis van een integrale afweging van waterveiligheid met andere (gebruiks) functies en belangen en milieueffecten. Het beoogde eindresultaat is een gezamenlijk ruimtelijk besluit van gemeenten en provincie, naar analogie van de werkwijze die is gevolgd voor de Structuurvisie WaalWeelde-west.
De voorkeursstrategieën zijn opgenomen in het Nationaal Waterplan en in bijlage 6 Verbeelding Voorkeursstrategie. Zie bijlage 7 Maatregelen voorkeursstrategieën voor een overzicht van de rivierverruimende maatregelen.

Een aantal maatregelen wordt al door- en met regionale partners voorbereid. Deze maatregelen zijn onderdeel van de regionale voorkeursstrategieën. De regio acht de uitvoering van deze maatregelen kansrijk voor 2030. Dit betreft de maatregelen Grebbedijk-Deltadijk en Rivierklimaatpark IJsselpoort. Het initiatief voor de maatregel Grebbedijk-Deltadijk ligt bij de het waterschap Vallei en Veluwe. Voor Klimaatpark IJsselpoort is Natuurmonumenten initiatiefnemer. De provincie ondersteunt Natuurmonumenten hierbij in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).

In bijlage 8 Agenda Waterveiligheid en zoetwater heeft de provincie beschreven welke onderwerpen zij belangrijk vindt voor het Deltaprogramma. Deze agenda is bedoeld om deze onderwerpen samen met de partners verder uit te werken, zodat een breed gedragen inbreng geleverd kan worden voor het Deltaprogramma.

Goede afstemming met Natura 2000
De provincie wil een goede afstemming van waterveiligheid en Natura 2000. In de rijksaanwijzingsbesluiten zijn voor Natura 2000 doelstellingen vastgelegd. Het is daarom belangrijk vanaf het begin van de planvorming beide doelstellingen mee te nemen. Als doelstellingen strijdig blijken te zijn, zoekt de provincie naar mogelijkheden te schuiven in de locatie voor Natura 2000- en waterveiligheidsmaatregelen. Uitgangspunt is dat de totaalopgave wordt gerealiseerd.

Doelen koppelen in integrale gebiedsontwikkeling
De provincie wil als gebiedsregisseur verschillende doelen in een gebiedsgerichte integrale aanpak realiseren als dat meerwaarde heeft. Bijvoorbeeld bij ruimtelijke maatregelen uit de voorkeursstrategieën, die geografisch samenvallen met urgente dijkverbeteringen. En wanneer er raakvlakken zijn tussen dijkverbetering, ruimtelijke- en economische ambities, bestaande landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden (LNC-waarden) en ruimtelijke kwaliteit.
De provincie zoekt met de waterschappen naar mogelijkheden de maatregelen uit het Hoogwater–beschermingsprogramma (HWBP) te koppelen aan lopende integrale gebiedsontwikkelingen, zoals WaalWeelde.

Om de rivierverruimende maatregelen uit de voorkeursstrategieën te realiseren onderzoekt de provincie op welke wijze zij met bestaand en eventueel nieuw instrumentarium zelfrealisatie kan activeren en/of bespoedigen.

Ontwikkelingsgericht Reserveren Rijnstrangen
Aanvullend op het Nationaal Waterplan en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) heeft de provincie de regierol voor de pilot Ontwikkelingsgericht Reserveren Rijnstrangen. In deze pilot onderzoekt de provincie met het rijk en lokale partners hoe geborgd kan worden dat het gebied niet 'op slot gaat', zonder dat dit leidt tot grootschalige en/of kapitaalintensieve ontwikkelingen die toekomstige rivier–verruiming onmogelijk maken. De provincie gaat er vanuit dat de resultaten van deze pilot essentieel zijn voor het planologische regime van alle reserveringen voor waterveiligheid en als zodanig hun doorwerking krijgen in het Barro.

Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie
Het Rijk en IPO ondertekenden samen met anderen de Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie. Hierin is afgesproken dat klimaatbestendig en waterrobuust inrichten uiterlijk 2020 onderdeel is van het beleid en het handelen, zodat bij (her)ontwikkelingen geen extra risico op schade en slachtoffers ontstaat, als gevolg van een overstroming. Overeenkomstig de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie doorloopt de provincie met gemeenten, waterschappen en de veiligheidsregio's de stappen van analyse, ambitie en strategie en doorwerking in beleid.

Watertoets
De provincie vindt de watertoets essentieel en gaat er vanuit dat deze blijft bestaan en dat de toepassing van dit instrument geborgd is. De watertoets borgt dat risico's voor overstroming en/of wateroverlast worden meegewogen in de locatiekeuze en/of in het betreffende ruimtelijke besluit.

2.3 Primaire keringen

De provincie onderschrijft het nut en de noodzaak van de nieuwe normering op basis van de risicobenadering en het streven dat alle waterkeringen in 2050 aan de nieuwe normen voldoen. Gelderland heeft een groot belang bij voldoende bescherming tegen hoogwater.

Provinciale ambitie en rol
De provincie keurt de projectplannen goed voor aanleg/verlegging en verbetering van de primaire waterkeringen en is bevoegd gezag voor de bijbehorende milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedures. Naast voldoende bescherming zijn een goede ruimtelijke inpassing en een goede ruimtelijke kwaliteit van de dijklichamen belangrijk voor de provincie. De rol van de provincie ligt hierbij met name in de verbinding met de ruimtelijke ordening en de risicobeheersing (meerlaagsveiligheid, gebiedsprojecten, deltadijken) en koppeling aan andere beleidsdoelen en gebruiksfuncties.

Aanpak
In de toekomst neemt de schaal en omvang van de waterkeringen mogelijk toe, als resultaat van de nieuwe waterveiligheidsnormen en de mogelijke aanpassing van de toetsregel voor piping. De provincie voorziet om die reden in het volgende:

Raakvlakken tussen dijkverbetering en andere functies en waarden
De provincie wil met het rijk, de waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's onderzoeken op welke manier de ruimtelijke consequenties van de nieuwe waterveiligheidsnormen en de nieuwe rekenregel voor piping doorwerken in raakvlakken tussen dijkverbetering en andere (ruimtelijke) functies en bestaande waarden. Deze informatie wil de provincie gebruiken om, met het rijk, de waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's, kansen te benutten en knelpunten om te buigen tot kansen. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot nieuwe gebiedsontwikkelingsprojecten, innovatieve dijkconcepten of nieuw (ruimtelijk) beleid.

Ruimtelijke samenhang en -inpassing
De provincie gaat er vanuit dat het HWBP dijkverbetering uitgevoerd wordt op basis van een ruimtelijke visie van de waterschappen voor het betreffende dijkverbeteringstraject, naar analogie van de werkwijze die door de waterschappen met de dijkverbeteringen is ontwikkeld in het kader van Ruimte voor de Rivier. De provincie wil samen met de waterschappen en de gemeenten borgen dat de ruimtelijke samenhang in stand blijft, ook als verschillende dijkverbeteringstrajecten op verschillende momenten in tijd worden uitgevoerd.

De provincie wil samen met de waterschappen onderzoeken op welke wijze de provincie invulling kan geven aan toetskaders ten behoeve van de wettelijke vereisten voor de ruimtelijke inpassing van dijkverbetering. Dit in het kader van het goedkeuringsbesluit voor dijkverbetering dat de provincie neemt.

2.4 Regionale keringen

Regionale keringen zijn waterkeringen die:
- bescherming bieden tegen overstroming uit het regionale watersysteem
- of een functie hebben bij het beperken van de gevolgen vanuit het hoofdwatersysteem
- of waterkeringen die behouden moeten blijven vanwege een mogelijke toekomstige functie.

Provinciale ambitie en rol
De provincie is toezichthouder voor de regionale keringen. Samen met de waterschappen en gemeenten zorgt de provincie voor voldoende bescherming tegen overstroming, door het op orde krijgen en houden van de regionale keringen. De provincie wijst de regionale keringen aan, normeert de keringen via de verordening en beoordeelt de toetsing van de regionale waterkeringen. Dit doet zij in samenspraak met de waterschappen.

Aanpak
Een aantal keringen speelt een rol in relatie tot de nieuwe waterveiligheidsnorm van de primaire keringen. De provincie en de waterschappen ronden een intensief en zorgvuldig proces af van normeren, een eerste toetsing en waar nodig programmeren van versterking. De provincies werken samen met de waterschappen en de Stowa (binnen het Ontwikkelingsprogramma Regionale Waterkeringen III), aan een nieuwe visie op regionale waterkeringen die aansluit bij de laatste kennis en inzichten op het gebied van waterveiligheid (waaronder de normeringsmethodiek).
Op dit moment ontbreekt de urgentie de waterveiligheidsnorm van de regionale keringen, die is gebaseerd op overschrijdingskans, aan te passen. De provincie bepaalt in overleg met de waterschappen of voor (een deel van) de regionale keringen de overstap naar een normering op basis van overstromingsrisico's aan de orde is.

De provincie is betrokken bij de implementatie van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). De inzichten uit de ROR en uit de resultaten van de toetsing van de regionale wateroverlast kunnen leiden tot nieuwe inzichten over het aanvullend aanwijzen van regionale keringen.

2.5 Wateroverlast

Klimaatverandering dwingt tot aanpassingen in het waterbeheer. De landbouw als grootste ruimte gebruiker vervult hierbij een cruciale rol zowel voor de waterkwaliteit als de waterkwantiteit.

Provinciale ambitie en rol
De provincie en haar partners willen zo veel mogelijk voorkomen dat inundatie vanuit watergangen leidt tot wateroverlast. Hiervoor wordt het regionale systeem op orde gebracht en op orde gehouden. Ook wil zij de bewustwording bij gemeenten en ontwikkelaars voor het risico van grondwateroverlast stimuleren, zodat zij hier in een vroeg stadium rekening mee houden bij de locatiekeuze en bij inrichtingsvraagstukken.

De provincie informeert mensen en bedrijven over het minimale beschermingsniveau tegen overstroming vanuit de watergang dat zij kunnen verwachten.

Aanpak
Verordening
De provincie legt de acceptabele omvang van wateroverlast per waterschap vast in de provinciale waterverordening. Het regionale watersysteem moet aan deze normen voldoen. De normen zijn gebaseerd op de werknormen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), het landgebruik en de watersystemen van de waterschappen.

De maakbaarheid van het bodem- en watersysteem wordt minder en de klimaatverandering zal gaan doorwerken. De oplossingen zullen steeds meer moeten worden gezocht in slimme combinaties van functies of eventueel in functieveranderingen, in plaats van in technische systeemveranderingen. Daarom wil de provincie met haar partners onderzoeken of het huidige normstelsel op termijn vervangen moet of kan worden door een stelsel dat gebaseerd is op een integrale ruimtelijke benadering. Zo kan aansluiting gezocht worden bij de mogelijkheden die het landschap van oudsher biedt.

Waterbergingsgebieden
Themakaart Waterbeleid
De provincie heeft aan twee regionale waterbergingsgebieden de waterhuishoudkundige functie waterbergingsgebieden toegekend: het Binnenveld en Eefde-West.
De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem is in waterbergingsgebieden gericht op:
- het behoud van het overwegend aanwezige grondgebruik (grasland, bouwland of natuur)
- de mogelijkheid om het gebied te laten inunderen met oppervlaktewater bij extreme neerslag
- het voorkomen van schade of overlast aan het huidige grondgebruik, wegen en bebouwing
- verbeteren van de kwaliteit van het inundatiewater.

Provinciale vastlegging van de waterbergingsgebieden heeft tot doel te voorkomen dat functieveranderingen zoals stedelijke uitbreidingen, bedrijventerreinen, verblijfsrecreatie, infrastructuur, glastuinbouw en andere vormen van kapitaalintensieve bebouwing, de waterberging frustreren.
Stedelijke ontwikkelingen in voorbereiding kunnen alleen doorgang vinden als deze gecombineerd kunnen worden met de waterberging, of wanneer dat elders gecompenseerd kan worden. Er is in waterbergings–gebieden een waterhuishoudkundige dubbelfunctie met landbouw of natuur. Door de vastlegging kan de

provincie in het uiterste geval het instrument van proactieve aanwijzing inzetten, als de waterschappen er voor de planologische doorwerking niet (tijdig) uitkomen met de gemeenten.

De provincie brengt samen met de waterschappen in beeld wat nodig is voor de inrichting van het regionale watersysteem, om grotere extremen in neerslag door de klimaatverandering op te kunnen vangen.
De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de realisatie en bepalen de ruimteclaim. Dat doen zij op basis van de geldende normen voor regionale wateroverlast, de (hydrologische) noodzaak en de begrenzing van het waterbergingsgebied. De gemeente wordt verzocht het benodigde gebied op te nemen in het bestemmings–plan, het waterschap neemt het gebied op in de legger.

De provincie wil dat voor 2015 waterbergingsgebieden zijn vastgelegd in de bestemmingsplannen van de betreffende gemeenten. Daarnaast wil zij dat het beheer door het waterschap is geborgd, zodat voldaan wordt aan de normen voor wateroverlast. Ook wil de provincie samen met de waterschappen in beeld brengen wat nodig is voor de inrichting van het regionale watersysteem om grotere extremen in neerslag door de klimaatverandering op te kunnen vangen.

Grondwateroverlast
De provincie en haar partners streven samen naar het voorkomen van grondwateroverlast bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en bij de herontwikkeling van bestaande locaties. Als de klimaatverandering doorzet zullen de grondwaterstanden structureel blijven stijgen. Daarnaast kunnen ook langjarige, niet trendmatige schommelingen van de neerslag voor hoge grondwaterstanden zorgen. Dit maakt dat in de grondwaterfluctuatiezone de kans op grondwateroverlast verder toeneemt. In gebieden waar nu geen overlast is, kan wateroverlast optreden.

Themakaart Waterbeleid
De volgende zones zijn extra gevoelig voor grondwateroverlast:
- een zone rondom het Veluwemassief
- aan de oostzijde van de stuwwal van Nijmegen
- een zone langs de Randmeren

Dit zijn de zogenoemde grondwaterfluctuatiezones. De provincie houdt rekening met een lokale stijging van de grondwaterstand tot circa tachtig centimeter langs de randen van de Veluwe. Het is daarom van belang hiermee bij de inrichting of herinrichting van stedelijk gebied, via de watertoets, rekening te houden en zo nodig maatregelen te nemen.

Hoofdstuk 3
Water en natuur

3.1 Natte landnatuur

De natte landnatuur levert een belangrijke bijdrage aan de ecologische diversiteit van Gelderland. Daarom streven de provincie en haar partners er naar de natte landnatuur als onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk duurzaam in stand te houden en zo mogelijk te versterken. Dit betekent onder andere dat de provincie de waterhuishoudkundige omstandigheden op orde wil brengen en houden. Natuurontwikkeling via functieverandering en inrichting en omvorming, bijvoorbeeld van bos naar heide, zijn erg belangrijk om natte landnatuur te versterken.

Ambitie en rol van de provincie
De natte landnatuur bevindt zich binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Zie de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en de bijbehorende verordening voor het beschermingsbeleid van het GNN.

De provincie wil de natte landnatuur beschermen en de watercondities voor verdroogde natte landnatuur herstellen. De provincie stelt de ambities vast via de Ambitiekaart van het Natuurbeheerplan en via het vaststellen van de Beheerplannen Natura 2000. De provincie wijst in de omgevingsvisie de functie natte landnatuur aan.

Aanpak
De provincie heeft de functie natte landnatuur toegekend aan:
- begrensde bestaande natuur met natte beheertypen
- begrensde algemene beheertypen op een natte standplaats
- de functie natte landnatuur in buitendijkse gebieden waar via waterbeheermaatregelen goede omstandigheden voor natte landnatuur kunnen worden gecreëerd.

Themakaart Waterbeleid
De natte landnatuur is onderdeel van de natte natuur van Gelderland. Op de Themakaart Waterbeleid van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland is de ligging van de natte landnatuur weergegeven: zowel de bestaande, als de toekomstige waterafhankelijke en aquatische natuur.

De provincie gaat er vanuit dat de waterschappen, gemeenten, rijk en de provincie zelf rekening houden met deze functies, via het 'stand still - step forward' beginsel:
- voorkomen achteruitgang bij hun handelen
- bij veranderingen in ruimte en waterhuishouding zorgen zij zo mogelijk voor verbetering.
- in geval van verbeteringsplannen van beheerders van natte landnatuur leveren zij alle medewerking die nodig is.

Initiatiefnemers van de verbeteringsplannen zorgen voor een sluitende begroting.

Proces van herstel
Voor de realisatie en instandhouding van natte natuur (land en aquatisch) zijn gedragen besluiten over de inrichting van het watersysteem bepalend. De provincie en de waterschappen bereiden het proces voor en zorgen samen voor een goed procesontwerp en helderheid over de doelen.

Waterschappen zijn trekker van het Water op Maat proces. Zij zorgen ook voor goede natschaderegelingen. Dit is een belangrijk instrument voor de realisatie van doelen voor natte natuur. Provincie en waterschappen regelen onderling wie welke kosten betaalt. Het waterschap is het loket voor natschade.

Voor herstel en ontwikkeling van de natte landnatuur en de daarmee samenhangende grondverwerving wordt de Ladder van Keereweer gevolgd. Dit geldt ook bij projecten waarbij door de beheerder alleen interne maatregelen worden genomen. Deze ladder houdt in:

- Stap 1: Stand still waarborgen: vaststellen van de dubbelfunctie (hydrologische beschermingszone natte landnatuur rond natte landnatuur)
- Stap 2: Mogelijkheden voor herstel verkennen: (her)beoordelen van de fysieke uitvoerbaarheid van hydrologisch herstel van de betreffende natte landnatuur
- Stap 3: Schade voorkomen door functieverandering, goede gebiedsindeling en kavelruil
- Stap 4: Ondervangen van schade met inrichtingsmaatregelen. Indien dit niet mogelijk is:
- Stap 5: Compenseren van de schade met een vrijwillige overeenkomst. Indien dit niet mogelijk is:
- Stap 6: Tegemoetkomen in de schade bij onvrijwillig uitvoeren van maatregelen of onteigening.

Onteigening (stap 6) wordt alleen in uiterste gevallen gebruikt bij de realisatie van PAS-maatregelen. De mogelijkheden van de stappen 2 tot en met 5 moeten ten volle benut zijn, voordat stap 6 kan worden gezet. De provincie moet door het waterschap betrokken worden bij de beoordeling en afwikkeling van vernattingschade bij de stappen 5 en 6. Het college van Gedeputeerde Staten zal per geval haar advies aan het waterschap over stap 6 voorleggen aan de betreffende provinciale Statencommissie.

Zie bijlage 9 Natte landnatuur herstelgebieden. Doel van de kaart is duidelijkheid te geven over de totale provinciale ambitie voor anti-verdroging. De provincie maakt op basis van deze lijst afspraken met waterschappen en beheerders om het herstel uit te voeren. Ook buiten deze gebieden kan natte landnatuur worden hersteld. De provincie maakt met de beheerders afspraken, als zij met goede initiatieven komen. Deze initiatieven kunnen zowel betrekking hebben op maatregelen binnen-, als buiten het te herstellen gebied. Dit betekent dat de beheerders ook de verantwoordelijkheid dragen voor het doorlopen van het benodigde proces, eventueel onderzoek, de onderbouwing, de realisatie van de positieve effecten en de mitigatie van de negatieve effecten van de ingreep in de waterhuishouding.

3.2 Beschermingszones natte landnatuur

Om de natte landnatuur (natte landnatuurbeheertypen en algemene natuurbeheertypen op een natte standplaats) duurzaam in stand te houden willen de provincie en haar partners de waterhuishoudkundige omstandigheden op orde brengen en -houden.

Ambitie en rol van de provincie
Het is de ambitie van de provincie de waterhuishoudkundige omstandigheden rond de natte landnatuur op orde te houden. Negatieve effecten op de grondwaterstand en -stroming door waterhuishoudkundige en ruimtelijke ingrepen moeten worden voorkomen.

Aanpak
Themakaart Waterbeleid
Ter bescherming van de natte landnatuur zijn op de Themakaart Waterbeleid van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland beschermingszones natte landnatuur aangewezen. Deze hebben een maximale omvang van tweehonderd meter. De bescherming van de natte landnatuur door deze beschermingszones richt zich op activiteiten van bedrijven en particulieren. De beschermingszones, van de natuurgebieden die nog niet zijn hersteld, zijn maximaal achthonderd meter. Binnen de eerste tweehonderd meterzone zullen de water–schappen een strikt beleid gaan voeren. In het resterende deel van de beschermingszones is beregening wel mogelijk, drainage alleen onder voorwaarden.

Na uitvoering van de herstelmaatregelen, en de besluitvorming hierover, vervallen deze aanvullende voorwaarden voor drainage buiten de tweehonderd meterzone. Voor de Natura 2000-gebieden worden de beschermingszones uit de beheerplannen gehanteerd.

Voor de beschermingszones nemen de waterschappen drainage- en beregeningsbeleid op in hun beheerplannen en keuren. Voor ruimtelijke veranderingen in deze zones heeft de provincie regels in de Omgevingsverordening opgenomen.

Sturing op grondwaterkwaliteit gebeurt op Europees en landelijk niveau. Stimuleringsprojecten, gericht op verbetering van grondwaterkwaliteit, worden door de provincie wel ondersteund.

3.5 Water als verbinder

De provincie en haar partners streven er samen naar een netwerk van onderling verbonden natuurgebieden te realiseren. De aanleg van natte ecologische verbindingszones draagt daaraan bij.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie wil, als onderdeel van de natte ecologische verbindingszones, ook de realisatie van een veerkrachtig duurzaam watersysteem bevorderen. Beide opgaven laten zich goed verenigen door met een innovatieve invulling van natte ecologische verbindingszones een aantal beken in te richten als landschappelijke corridors. Deze verbinden natuurgebieden met elkaar en fungeren tevens als een robuust watersysteem, dat ruimte biedt grote fluctuaties in de waterafvoer te faciliteren.
Daarnaast wil de provincie, als onderdeel van de natte ecologische verbindingszones, drie grensover–schrijdende klimaatcorridors ontwikkelen in de grensregio van Oost-Gelderland, waaronder een bekencorridor en een uiterwaardencorridor.

Aanpak
De provincie werkt samen met de waterschappen, gemeenten en andere gebiedspartners in heel Gelderland, aan de realisatie van de natte ecologische verbindingszones als onderdeel van de Groen Ontwikkelingszones (GO). Elk gebied vraagt om maatwerk, waarin de ecologische eisen en de mogelijkheden van het gebied op elkaar worden afgestemd. Voor de klimaatcorridors in Oost-Gelderland trekt de provincie op met gebieds–partners.

Zie de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en de bijbehorende verordening voor het beschermingsbeleid van het GNN en de Groene Ontwikkelingszones.

Re-natureren en herstel van beken
Door beken te re-natureren en de meandering ervan te herstellen, ze ruimte te geven en beekbegeleidende natuur aan te leggen, kunnen beken weer gaan functioneren als verbindende structuren tussen natuurgebieden. Met een slimme ruime inrichting kunnen deze beken grote fluctuaties in de waterafvoer (heel veel én heel weinig water) veel beter verwerken dan gekanaliseerde beken.
Op deze manier geeft de provincie samen met haar partners invulling aan de EHS- doelstelling om ‘een netwerk van onderling verbonden natuurgebieden’ te realiseren en ontstaat tegelijkertijd een klimaatbestendig watersysteem.

Grensoverschrijdende klimaatcorridors
De noodzaak voor grensoverschrijdende verbindingszones wordt door klimaatverandering steeds groter. Diersoorten gaan op zoek naar nieuwe geschikte leefgebieden. Het ondersteunen van deze migratiebehoefte draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit. De provincie wil drie grensoverschrijdende klimaatcorridors ontwikkelen in de grensregio van Oost-Gelderland. Zo willen de provincie en haar partners ervoor zorgen dat Nederlandse en Duitse natuurgebieden goed op elkaar aansluiten. Daarnaast willen zij dat de vele grens–overschrijdende beken in de Achterhoek geleidelijk aan worden omgevormd tot robuuste klimaatbestendige beken.

Met Duitse organisaties verkent de provincie hoe de klimaatcorridors en grensoverschrijdende beken als Europese klimaatprojecten kunnen worden opgepakt.

Hoofdstuk 4
Water en kwaliteit

4.1 Kaderrichtlijn Water

4.1.1 Oppervlaktewater
De provincie en haar partners streven samen naar herstel en behoud van alle oppervlaktewateren in Gelderland, waarbij de oppervlaktewateren ten minste voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Ambitie en rol van de provincie
De provincie is conform de Waterwet bevoegd gezag voor het vaststellen van:
- het type
- de status
- de begrenzing
- de doelen
- het doelbereik

van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het gaat hier om doelen, voor zover die niet zijn vastgelegd in het Water BKMW: de ecologische doelen van niet natuurlijke, regionale waterlichamen.

De ambitie is dat uiterlijk in 2027 alle Gelderse oppervlaktewateren voldoen aan de gestelde ecologische en chemische doelen van de KRW. Daarnaast moet de provincie, indien relevant, argumentatie in haar provinciaal plan opnemen over achteruitgang en uitstel van het doelbereik 2021 (fasering).

Aanpak
De waterschappen en het rijk hebben, vanuit hun rol als waterbeheerder, de relevante informatie per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd in de factsheets. Zie hiervoor de Webatlas Kaderrichtlijn Water (KRW) Grond- en Oppervlaktewater 2016-2021. provincie stelt de oppervlaktewaterlichamen en de bijbehorende doelen voor deze waterlichamen vast, zoals weergegeven in deze KRW-factsheets oppervlaktewater.
In 2009 zijn de doelen vastgesteld en in 2015 geactualiseerd, conform de voorwaarden van de KRW.
In 2021 worden ze opnieuw geactualiseerd.

Overige wateren
Voor de 'overige wateren', de kleinere oppervlaktewateren die niet zijn aangemerkt als oppervlaktewaterlichaam en die niet onder de KRW-rapportageverplichting aan de Europese Commissie vallen, gelden de chemische normen uit het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW).
De doelen voor de overige wateren worden ook opgepakt door de waterschappen in samenwerking met de provincie. Onder de 'overige wateren' vallen ook de HEN- en SED-wateren (zie 4.2).

4.1.2 Grondwater
De provincie wil, in overeenstemming met de KRW, dat grondwatersystemen voldoende en duurzaam functioneren voor grondwaterafhankelijke natuur en de openbare drinkwatervoorziening.

Ambitie en rol provincie
Uiterlijk 2027 voldoet het grondwatersysteem aan de gestelde doelen. De provincie stelt daarvoor de grondwatermaatregelen waarvoor zij verantwoordelijk is vast.

Aanpak
De provincie stelt de maatregelen vast voor het grondwater voor de planperiode 2016-2021.
Deze zijn opgenomen in de factsheets, zie hiervoor de Webatlas Kaderrichtlijn Water (KRW) Grond- en Oppervlaktewater 2016-2021. Met de maatregelpakketten worden de doelen gerealiseerd. Zij zijn tot stand gekomen door nauwe samenwerking met partners als gemeenten, drinkwaterbedrijf, landbouworganisaties en terrein beherende organisaties in een gebiedsproces.

In 2009 zijn deze maatregelpakketten vastgesteld en in 2015 geactualiseerd, passend binnen de stringente voorwaarden van de KRW. In 2021 worden ze opnieuw geactualiseerd.

4.1.3 Beschermde gebieden
De beschermde gebieden (zwemwater, Natura 2000-gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden) horen ook bij de KRW en vallen onder de bevoegdheid van de provincie. Er is landelijk op bestuurlijk niveau afgesproken de (nieuwe) maatregelen pas op te nemen in de factsheets als ze bestuurlijk zijn vastgesteld.

4.2 HEN- en SED-wateren
De provincie en haar partners streven samen naar herstel en behoud van natuurrijke watersystemen. Dit vanwege de grote betekenis van waternatuur voor de variatie in het landschap, de beeldkwaliteit en voor het behoud van soorten van aquatische ecosystemen.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie beschermt wateren met een zeer hoge ecologische waarde, de wateren met het hoogste ecologisch niveau, de HEN-wateren. In HEN-wateren komen zeldzame tot zeer zeldzame soorten voor en de ecologische processen zijn er het meest natuurlijk.

Ook beschermt de provincie wateren met een hoge ecologische waarde, de wateren met een specifiek ecologische doelstelling: SED-wateren. SED-wateren kennen enige humane beïnvloeding, maar zijn ecologische gezien veel waardevoller dan wateren van het basisniveau.

De HEN- en SED-wateren stellen hoge eisen aan met name morfologie, waterkwaliteit, watervoerendheid en stroming. De provincie streeft naar het ontwikkelen en veiligstellen van de HEN- en SED-wateren. De Waterwijzers Deel A en Deel B in bijlage 10 en 11 zijn hierbij richtinggevend. Het CEW (cultuurhistorie, ecohydrologie en water)-kompas in bijlage 12 is een handreiking om de samenhang tussen cultuurhistorie, ecohydrologie en water te bepalen.

Aanpak
De provincie heeft de HEN-wateren opgenomen in het Gelders Natuurnetwerk. De SED-wateren liggen daar grotendeels buiten.

Samen met haar partners voert de provincie al jaren beleid voor herstel van de morfologie, de hydrologie en verbetering van de chemische en biologische waterkwaliteit. Het Sprengen- en Bekenprogramma is inmiddels afgerond. Dit beleid wordt voortgezet, met nog meer aandacht voor waterkwaliteit en waternatuur als integraal onderdeel van het omringende landschap, zoals uitgewerkt in de Waterwijzers en in het CEW-kompas.

Themakaart Waterbeleid
De HEN- en SED-wateren zijn aangegeven in de Themakaart Waterbeleid van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland. In bijlage 13 lijst HED en SED staan deze wateren opgesomd.
De provincie vraagt de waterschappen het waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer voor zowel de HEN- als de SED-wateren, af te stemmen op de natuurfunctie, zoals in de functiebeschrijving van de HEN-en SED-wateren is opgenomen.

De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem is voor de HEN- en SED-wateren gericht op:
- het veiligstellen en ontwikkelen van de abiotische en biotische kwaliteit:
  - conform de streefbeelden uit de Waterwijzers voor HEN-wateren en de doeltypen uit de kernkwaliteiten van het Gelderse Natuurnetwerk
  - conform de streefbeelden uit de Waterwijzers voor SED-wateren en de doeltypen uit de kernkwaliteiten van het Gelderse Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone
- het minstens handhaven van de huidige waterhuishoudkundige situatie. Dit betekent ten minste ‘standstill’ van het totaalbeeld van de huidige situatie
- het uitsluiten van nadelige effecten op waternatuur van het oppervlaktewaterbeheer en het grondwaterbeheer bovenstrooms en in de omgeving van de aangewezen wateren
- het afstemmen van het oppervlaktewaterbeheer in en bovenstrooms van deze waardevolle wateren en in de omgeving daarvan op de natuurwaarden en doelen
- het bewerkstelligen van een minimale nadelige invloed van menselijk handelen op de ecologie, kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater en grondwater (voor zover relevant)
- het realiseren van de waterkwaliteit in de HEN-wateren en SED-wateren behorend bij de kernkwaliteit natuur, streefbeeld of doeltype
- het herstel met aandacht voor behoud van aanwezige cultuurhistorische waarden in en/of directe nabijheid van deze wateren.

Een nieuwe bedreiging zijn de gevolgen van klimaatverandering: hogere watertemperaturen, droogval of hoge piekafvoeren, die steeds vaker zullen optreden. Bij herstelmaatregelen van waternatuur zullen daarom waar mogelijk inrichtingsvormen moeten worden gekozen die de negatieve gevolgen van de klimaat–verandering beperken.

De waterschappen en de provincie werken samen aan de doelen voor de HEN- en SED-wateren.

Voorkomen van negatieve effecten van onttrekking en infiltratie
Bij een onttrekking of infiltratie moeten negatieve effecten op de functies van het oppervlaktewatersysteem zo veel mogelijk worden voorkomen. Hieronder wordt in ieder geval verstaan dat de afvoer van HEN- en SED-wateren in de periode met lage afvoeren maximaal 1% mag afnemen. Een verlaging van de grond–waterstand bij de sprengkoppen aan de randen van de Veluwe in het voorjaar en de zomer, en droogval van sprengkoppen moeten worden voorkomen. Een goede situering van de onttrekkings- en retournerings–bronnen van een bodemenergiesysteem kan hieraan bijdragen.

Hoofdstuk 5
Water en gebruik

5.1 Water voor beroepsscheepvaart

De provincie en haar partners streven samen naar het in stand houden van een goede regionale ontsluiting over water via de Oude IJssel, de Linge en de Arkervaart. De regionale wateren, waaraan de provincie de functie beroepsscheepvaart heeft toegekend, voldoen aan de eisen voor een goede bevaarbaarheid.

Ambitie en rol van de provincie
De meeste vaarwegen in Gelderland zijn in beheer bij het rijk. In aanvulling daarop streeft de provincie samen met haar partners naar het in stand houden van een goede regionale ontsluiting over water. Op die manier blijft het voor regionale bedrijven mogelijk, naast via de weg of het spoor, ook goederen via het water te vervoeren: een belangrijke doelstelling voor de provinciale inzet bij goederenvervoer en logistiek. De regionale wateren die aangewezen zijn voor beroepsscheepvaart voldoen aan de eisen voor een goede bevaarbaarheid.

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:
- waterschap Rijn en IJssel zorgt ervoor dat de Oude IJssel tot Doetinchem bevaarbaar is
- waterschap Rivierenland zorgt ervoor dat de Linge bevaarbaar is
- de gemeente Nijkerk zorgt ervoor dat de Arkervaart tot aan Nijkerk bevaarbaar is
- de provincie draagt financieel bij in de kosten van het vaarwegbeheer op de Oude IJssel en de Linge
- de provincie ziet toe op de handhaving van de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor de betrokken vaarwegen.

Aanpak
De uitvoering van het vaarwegbeheer vindt plaats op basis van de Omgevingsverordening Gelderland. De Vaarwegverordening Gelderland 2009 is alleen van toepassing op de Oude IJssel en de Linge.

5.2 Grondgebonden land- en tuinbouw

Bij de grondgebonden landbouw gaat het onder meer om bedrijven voor akkerbouw, fruitteelt, boomteelt en melkveehouderij. De provincie richt zich bij grondgebonden landbouw op het bevorderen van goede watercondities binnen de randvoorwaarden van het watersysteem.

De effecten van de klimaatverandering op de landbouw zijn zowel positief als negatief. Positief is dat het groeiseizoen langer wordt. De watercondities worden echter extremer en grilliger. Denk aan wateroverlast en langdurige droogte. Deze extremen worden in de toekomst heftiger en zullen vaker optreden, met gevolgen voor de landbouw en andere functies in het landelijk gebied.

Het waterbeheer van de toekomst kan niet zonder de medewerking van de land- en tuinbouw, en de land- en tuinbouw kan niet zonder goed waterbeheer. Klimaatverandering dwingt tot aanpassingen in het waterbeheer. De landbouw als grootste ruimtegebruiker vervult hierbij een cruciale rol zowel voor de waterkwaliteit als de waterkwantiteit.

De provincie gaat na hoe het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid kunnen bijdragen aan een toekomstbestendig waterbeheer.

5.3 Stedelijk waterbeheer

In het stedelijk gebied zijn de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem gericht op:
- het tegengaan of zo veel mogelijk beperken van wateroverlast
- het ontwikkelen en behoud van de natuur in het stedelijk gebied
- het tegengaan van zettingen,
- het herbenutten van ontwateringswater voor drink- en industriewatervoorziening of voor herstel van verdroogde natuur
- het weren van de riolering van (diepe) drainage en instromend grond- en oppervlaktewater
- het beperken van de vuilbelasting door riooloverstorten en hemelwateruitlaten
- het beperken van de invloed van bronbemaling
- het realiseren van de basiskwaliteit voor oppervlaktewater.

Voor de productie van drinkwater, riolering en waterzuivering en lozingen volgt de provincie de lijn van het Bestuursakkoord Water.

5.4 Zwemwateren

De provincie heeft de wettelijke taak tot aanwijzing en bescherming van zwemwateren, zie de Lijst van zwemwateren op de website www.zwemwater.nl.

Ambitie en rol van de provincie
De provincie inventariseert jaarlijks de wateren waarin, volgens de definitie van de Europese Zwemwater–richtlijn, een groot aantal mensen zwemt. Vervolgens moet de provincie, voor zover dat al niet is gebeurd, onderzoeken en afwegen of het toekennen van de functie zwemwater wenselijk is. Het toekennen van de functie zwemwater is een (wettelijke) voorwaarde om een zwemwater aan te kunnen wijzen. De provincie wijst jaarlijks de zwemwateren aan, zowel de rijkswateren als de provinciale wateren. Deze aanwijzing bepaalt dat de waterkwaliteitsbeheerder zich inspant om de waterkwaliteit te monitoren en een beheer te voeren dat is gericht op het behouden van kwaliteitseisen voor zwemwater.

De provincie heeft geen ambitie voor de uitbreiding van recreatiegebieden (en de bijbehorende zwemwateren).

Aanpak
Voor zwemwateren geldt dat:
- de waterkwaliteit aan de gestelde waterkwaliteitseisen van de Europese zwemwaterrichtlijn en de Nederlandse wetgeving moet voldoen
- de in Gelderland als zwemwater aangewezen wateren ten minste aan de categorie ‘aanvaardbaar’ moeten voldoen
- de in Gelderland als zwemwater aangewezen wateren zoveel als mogelijk aan de categorie ‘goed’ of ‘uitstekend’ moeten voldoen
- het publiek informatie moet ontvangen over de veiligheid en de waterkwaliteit van zwemwateren, in de periodes waarin in de aangewezen zwemwateren niet kan worden gezwommen vanwege gezondheidsrisico’s.

Bijlagen:

Hoofdstuk 1

Bijlage 1 Klimaatkwetsbaarhedenkaart
Bijlage 2 Beschermingsgebieden grondwater
Bijlage 3 KRW maatregelen grondwater
Bijlage 4 KRW meetpunten voor grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit
Bijlage 5 Bescherming oppervlaktewater voor drinkwater

Hoofdstuk 2

Bijlage 6 Verbeelding Voorkeursstrategie
Bijlage 7 Maatregelen uit de voorkeursstrategieën
Bijlage 8 Agenda waterveiligheid en zoetwatervoorziening

Hoofdstuk 3

Bijlage 9 Natte landnatuur herstelgebieden

Hoofdstuk 4

Bijlage 10 Waterwijzer Deel A
Bijlage 11 Waterwijzer Deel B
Bijlage 12 CEW-kompas
Bijlage 13 Lijst HEN- en SED-wateren

Provincie Gelderland
Markt 11
6811 CG Arnhem
Postbus 9090
6800 GX Arnhem
026 359 99 99
provincieloket@gelderland.nl
www.gelderland.nl